Цана асобнага нумару 20 гр.

Przesyłka opłacona ryczałtem.

№ 29 (176) Вільня, Субота 19 Траўня 1928 г. Год IV.

СЯЛЯНСКАЯ НІВА

Няхай жыве Беларускі Народ!
Зямля сялянству бяз выкупу!

АДРЭС РЭДАКЦЫІ І АДМІНІСТРАЦЫІ:
Вільня, Вострабрамская вул. № 8, кв. 1.
(Wilno, ulica Ostrobramska Nr. 8, m. 1).
Рэдакцыя адчынена штодня ад 9 да 3 гадз. апрача сьвята.
Рэдактар прыймае ад 12-ай да 2-ой гадзіны.

Орган Беларускага Сялянскага Саюзу.
Беларуская палітычная, грамадзкая, літэратурная і гаспадарчая газэта.
— ВЫХОДЗЕ Ў СЕРАДУ І СУБОТУ. —

ПАДПІСКА:
На адзін месяц — 1 злоты, на тры месяцы — 2 зл., на шесьць месяцаў — 4 зл., на год — 8 зл.
Для заграніцы удвая даражэй.
Аплата надрукаванага залежыць ад Рэдакцыі.

Амнэстыя.

Роўна два гады таму назад, калі узьнікла пытаньне аб выбарах новага Прэзыдэнта польская соймовая г. зв. лявіца зьвярнулася да Беларускага Пасольскага Клюбу з прапазыцыяй з мэтай паразуменьня. У сувязі з гэтым адбылася тады супольная нарада, на якой паслы Ярэміч і Рагуля, дамагаючыся прызнаньня ад польскай лявіцы права для Беларускага Народу да самаазначэньня, паставілі цэлы рад пастулятаў практычнага характару. Сярод гэтых пастулятаў першыя былі наступныя:

1. Радыкальна зьмяніць польскую палітыку да Беларусаў, прызнаючы ім жа грамадзкія правы.
2. Перастаць арыштоўваць і прасьледаваць Беларусаў праз адміністрацыю і паліцыю.
3. **Даць амнэстыю палітычным вязьням, як асуджаным, так і будучым пад сьледствам. Скасаваць кару сьмерці і палявыя суды.** (Глядзі № 17 „Сял. Нівы" за 1926 г.).

З прыкрасьцю трэба сьцьвердзіць, што польская соймовая лявіца, па свайей, ці чужой віне аднак усё-ж такі не магла зьдзейсьніць першай вагі пастулятаў Беларускага Пасольскага Клюбу — жыцьцё пайшло усім ведамым шляхам. Прайшло два гады. У гэтым часе адбываліся новыя палітычныя працэсы. Справа амнэстыі была і ёсьць найбольш балючым пытаньнем для нас, жыхараў Заходняе Беларусі. Некалькі тысяч палітычных вязьняў — Беларусаў, адарваных ад свайго загона і свае радні і пасаджаныя за краты муроў, чакалі і чакаюць нецярпліва, таго раданага дня, калі ім прыдуць і аб'явяць „забярай рэчы" і вяртайся да свае хоць убогае хаты.

Нічога дзіўнага, што ў новым Сойме Беларускі Пасольскі Клюб у першую чаргу падняў змаганьне за шырокую амнэстыю для палітычных вязьняў. На адным з першых паседжаньняў Сойму паслы Беларускага і Украінскага Клюбу падалі сьпешную прапазыцыю аб прыняцьці закона аб амнэстыі для палітычных вязьняў. Якая доля спаткае гэтую прапазыцыю ня трудна адгадаць. Па аналёгіі з папярэднім Соймам, а таксама і па складу цяперашняга Сойму можна думаць, што прапазыцыя Беларускага Пасольскага Клюбу аб амнэстыі для палітычных вязьняў астанецца ў Камісіі пад сукном.

Тымчасам жыцьцё ня церпіць. За прапазыцыяй Беларускага Клюбу стаяць ня толькі беларускія і украінскія паслы, а мільённыя гушчы Беларускага і Украінскага Народу. Гэтыя гушчы, таксама як і іх запраўдныя прадстаўнікі чакаюць павароту вязьняў, чакаюць ні раз іх помачы ў працы пры здабываньні мазольнымі рукамі чорнага кусочка хлеба. Такі стан рэчаў ня мог трываць даўжэй, раней ці пазьней дамаганьні народу павінны быць зьдзейсьнены. Польскі ўрад мусеў паддацца гэтаму памаганьню і пайсьці ў кірунку задаваленьня яго. І вось тут асобна падаём праект закону аб амнэстыі для вязьняў прыняты Радай Міністраў. Паскольку прынцыповы гэны праект мае для нас важнае значэньне, пастолькі яго зьмест не задавольвае дамаганьні Беларусаў. Перадусім праект закону аб амнэстыі не абыймае цэлага раду палітычных праступкаў, што відаць з самага праекту амнэстыі. Апрача таго, нат і праступкі абнятыя амнэстыяй не касуюцца цалком, а толькі часткава, бо праект закону аб амнэстыі дароўвае толькі частку кары.

Такая няпоўная амнэстыя, безумоўна, ня будзе мець значэньне амнэстыі. Нешта падобнае ўжо здаралася ў 1924 і 26 г., але гэная амнэстыя ня выклікала ніякага спагаднага рэха, бо асталася амнэстыяй на паперы, а павінна фактычна расчыніць дзьверы палітычнага вастрогу. Калі амаль ня ўсе палітычныя вязьні вярнуцца ў сваю вёску і пачнуць спакойна працаваць для здабыцьця сабе сухога кусочка хлеба, тады амнэстыя будзе мець ня толькі практычнае значэньне, але і значэньне палітычнага характару. Вось за такую амнэстыю нашы прадстаўнікі ў Сойме і будуць змагацца. Урадовы праект закону аб амнэстыі пойдзе ў Сойм, а там усе стараньні паслоў з Беларускага Пасольскага Клюбу будуць скіраваны на тое, каб гэты праект памагчымасьці як найбольш расшырыць, каб Беларускі Народ мог спаткаць гэты закон, як закон аб амнэстыі.

Праект уставы аб амнэстыі.

(Паводла „Кур'ера Віл.").

Прынятая на паседжаньні Рады Міністраў устава аб амнэстыі з прычыны 10 угодкаў незалежнасьці Польскае Дзяржавы мае нуступныя артыкулы:

Арт. 1. На памятку 10 угодкаў здабыцьця незалежнасьці Польскае Дзяржавы ўдзяляецца праступнікам, супольнікам і ўчастнікам праступкаў амнэстыя на асновах азначаных гэтай уставай.

Арт. 2. Амнэстыя датычыць кампэнтэнцыяў карных судоў, цывільных і адміністрацыйных уладаў.

Арт. 3. Забываюцца і дароўваюцца праступкі, якія былі дакананы на абшарах Львоўскага, Станіславоўскага і Тарнапольскага ваяводзтваў у 1916—19 г. Артыкул гэты перадусім датычыць праступку з часу барацьбы на тэрыторыі Усходняй Галічыны.

Арт. 4. Забываюцца і дароўваюцца праступкі з 1918—19—20 г. дзе абавязуе расейскі карны кадэкс. Артыкул гэты ахапляе праступкі, якія падпадаюць пад арт. 100 да 110. Іншыя праступкі, дакананыя ў аружнай барацьбе проці Польскае Дзяржавы не падходзяць пад амнэстыю, як забойства, не як ваенная дзейнасьць, імкненьня да пашырэньня камунізму, вайсковыя праступкі.

Арт. 5. Дароўваецца 1/3 частка кары пазбаўленьня судом вольнасьці за праступак выяўленьня імкненьня да пашырэньня камуністычнага ладу або палягчэньня ў увядзеньні гэтага ладу перад 3 мая 1926 г. або дакананыя перад 3 мая 1928 г. асобамі, якім да мамэнту дакананьня праступку ня было поўных 17 гадоў. Амнэстыя не тасуецца да ня польскіх грамадзян за камуністычную працу ў войску асобамі, якія пакараны судом на пазбаўленьне вольнасьці вышэй, як на 4 гады.

Арт. 6. У межах вызначаных арт. 8, забываюцца і дароўваюцца дакананьня перад 3 траўня 1928 г. адміністрацыйныя і парадковыя праступкі бяз розьніцы іх якасьці і высокасьці кары за праступкі, за якія ўставай прадбачыцца пазбаўленьне вольнасьці да трох месяцаў. Праступкі дакананыя ў зьмесьце друку, калі друк зьмешчаны ў часапісях, якія выдаваліся згодна з абавязваючымі правіламі. Праступкі непашанаваньня ўладаў, а таксама зьневагі ўрадоўцаў і функцыйных. Проці гэтых праступкаў справы ня будуць распачаты, а распачатыя будуць скасаваны.

Арт. 7. У межах вызначаных арт. 8, дароўваюцца ці злагоджваюцца кары за праступкі перад 3 мая 1928 г. адміністрацыйныя і парадкавыя бяз рожніцы на якаснасьць і высокасьць штрафу і кары пазбаўленьня вольнасьці ў межах неперавышаючых трох месяцаў. Судовыя кары пазбаўленьня вольнасьці на час ад трох месяцаў да 1 году за неўшанаваньне ўладаў. Вечная катарга заменяецца на 15 гадоў. Кара сьмерці заменяецца вечнай катаргай.

Арт. 8 З амнэстыі вылучанымі зьяўляюцца прастпнікі шпіёнства на карысьць іншых дзяржаваў, падбураньні да вайсковых бунтаў, ухіленьне ад вайсковай службы, калі хто ў мэтах гэтага ўцёк за граніцу, забойства чалавека з помсты ці з мэтай грабежа, разбой, фальшаваньне грошай, падстраканьне да безладу, матэрыяльныя праступкі дзяржаўных урадоўцаў. Амнэстыя не датычыць праступкаў, якія належаць да кампэтэнцыі скарбовых уладаў, а таксама дысцыплінарных караў за правіннасьці вайсковых асобаў.

Амнэстыя ўходзіць у жыцьцё ад дня яе абвяшчэньня.

Украінцы аб урад. праэкце амнэстыі.

Абгаварваючы ўрадавы праект амнэстыі, які, калі будзе прыняты і ўзаконены, дык усяроўна ніякае вартасьці мець ня будзе, украінская газэта, „Діло" № 108, паміж іншым піша:

„Пас. Загайкевіч у свайей прамове заклікаў адчыніць брамы, каб выпусьціць на волю тых, якія на ідэйна-палітычнай платформе, падпалі пад існуючыя цяпер у Польшчы карныя кадэксы, але-ж урад толькі часткава прабівае ў вастрогах маленькія шчылінкі, праз якія зможа пралесьці невялікая частка палітычных вязьняў. Вачавідна, што гэта ня ёсьць запраўдная амнэстыя, гэта толькі часткавае прасеіваньне палітычных вязьняў пад гучнаю фірмаю: „дзясятыя ўгодкі здабыцьця незалежнасьці польскай дзяржавы".

„За запраўдную амнэстыю трэба далей бароцца перамагаючы спраціў ураду, які няхоча выпусьціць вастрожныя ключы са сваіх рук".

Весткі з Соймавых Камісіяў.

Бюджэтная камісія.

Апошнімі часамі адбываліся працы ў соймавых камісіях. Самая-ж сьпешная праца бурліць у бюджэтнай камісіі дзе разглядаюцца дзяржаўныя выдаткі і даходы бягучага году.

Пры разглядзе бюджэту **міністэрства аховы працы і грамадзкай апекі** скасавана 26.400 злотых з пазыцыі „Іншыя выдаткі". Гэта знача на такія выдаткі, якія не прадбачаны ў бюджэце, але-ж якія зрабіць знойдзе патрэбу міністар.

На дапамогу эмігрантам прызначана два мільёны злотых, вышэй на 500 тысяч злотых як у леташнім годзе. Са справаздачаў аб працы камісіі, якія зьявіліся ў газэтах нам удалося дазнацца, што добрая палова гэтых грошай пойдзе на дапамогу тым эмігрантам палякам, якія ўцяклі з іншых дзяржаваў, напрыклад, абшарнікі палякі з усходняй Беларусі, Украіны, Літвы ды Латвіі, дзе ў іх адабралі маёнткі і дзякуючы рэжымам там істнуючым яны не маглі ўжыцца.

Пры разглядзе бюджэту **міністэрства справядлівасьці**, скасавана 10 тысяч злотых з пазыцыі „Рожныя выдаткі" і 10 злотых дэманстрацыйна скасавана з пазыцыі „выдавецтва", маючы на віду „Дзеньнік Устаў", які не абвясьціў пастановы Сойму аб скасаваньні дэкрэтаў аб прэсе.

Пасьля некалькі днёвага разгляду прыняты з невялікімі папраўкамі бюджэт **міністэрства рэлігіяў і асьветы.** Адбылося гэтага без вялікшых інцыдэнтаў. За тое-ж у часе разгляду **бюджэту міністэрства ўнутраных справаў** зьявілася ў камісіі маленькае непаразуменьнэ. Справа ў тым, што абгаварваючы бюджэт, паслы жорстка крытыкавалі дзейнасьць уладаў міністэрства ўнутраных справаў у часе выбараў. Паслы абгаварвалі ўсе тыя ўчынкі і надужыцьці, якія тасаваліся ў прадвыбарную пару. Гэта не падабалася старшыні бюджэтнае камісіі Бырцы з урадавага кола ў Сойме. П. Бырка забараніў гаварыць аб дзейнасьці ўлады ў прадвыбарным часе... Але-ж большасьць сяброў камісіі запрэтаставала проціў учынку старшыні. Старшыня, у сувязі з гэтым, адлажыў паседжаньне на другі раз. Але-ж і другі раз таксама не абышлося па ціху.

Праект бюджэту прадугледжываў 6 мільёнаў злотых для дэпозыту міністэрства ўнутраных справаў. Дэпозыт азначае тое, што гэтыя грошы (дэпазытныя) міністар мае права выдаваць (расходаваць) паводле свайго пагляду і не даваць нікому за іх адрахункаў. І вось — бюджэтная **камісія ўзяла ды скасавала ўвесь міністэрскі дэпазыт.**

Канстытуцыйная камісія.

На супольным паседжаньні канстытуцыйнае соймавай камісіі і праўнае, якое адбылося 9 г. траўня прынята гэтакая рэзалюцыя:

„Канстытуцыйная камісія выяўляе пагляд, што — згодна 44 артыкулу Канстытуцыі — Сойм зьяўляецца правамоцным сваей уласнай пастановай уневажніць распараджэньне прэзыдэнта рэспублікі".

Гэта знача, што калі якое-колечы распараджэньне выдасьць прэзыдэнт, а Сойм ня зацьвердзіць яго, дык яно будзе ня важна.

Арышты у Сав. Расеі.

Заграні́чныя газэты падаюць вестку, што па распаражэньні Г. П. У. арыштаваны камісар справядлівасьці Малдаўскай Савецкай Рэспублікі тов. Проў і яго заступнік тав. Харын.

У Смаленску арыштавы ўвесь склад угалоўнай разведкі.

З жыцьця Польшчы.

Паседжаньне Сойму.

15 г. траўня адбылося паседжаньне Сойму. На гэтым паседжаньні ніякіх больш паважных пытаньняў не абгаварвалася. Вырашана некалькі дробных пытаньняў.

Наступнае паседжаньне адбудзецца 22 г. траўня.

Зьвярнуў па адрэсу.

У сувязі з крытычнай ніжэйпаданай прамовай пасла Багінскага, які меў ордэр, крыж „Віртуці Мілітары“, найвышэйшую адзнаку Польскае Рэспублікі, група паслоў і сэнатараў — кавалераў таго самага ордэру, выдала камунікат, якім заклікала капітулу „Віртуці Мілітары“, адабраць у п. Багінскага крыж.

Пасол Багінскі, даведаўшыся аб гэтым, сам па сваей добрай волі аддаў куды належыць, зьвярнуў, значыцца, па адрэсу, высокую нагароду, якую ён некалі атрымаў за ваенную дзейнасьць.

Касьцельна-ксяндзўскія дамаганьні.

Згодна дагавору, які заключаны паміж польскім урадам і рымскім папаю і, які называецца канкардатам, на дамаганьне духавенства ўрад мае зьвярнуць усю тую маемасьць, якую царскі ўрад некалі адабраў ад касьцёлаў на карысьць дзяржавы. Пры гэтым уся тая маемасьць, якая захавалася, як дамы і зямля, мае быць аддана, а тая, да якое прытасаваць гэтага нельга, будзе вынагароджана грашыма. Калі на паседжаньні бюджэтнае камісіі, зьвярнулі ўвагу міністра рэлігіяў і асьветы на тое, што гэта прычыніць вялікія кошты і страты дзяржаве, дык міністар згадзіўшыся з тым, што запраўды канкардат ставіць пэўныя цяжары Польшчы, стараўся запэўніць, што справа разглядаецца гэтак, каб і ксяндзоў здаволіць і дзяржаве не пашкодзіць. Разумеецца, што гэтакае тлумачэньне, дадзенае міністрам, палічана нявыстарчальным.

Гэта, дык апэтыты!

Газэта „Robotnik“ № 131 піша:

„У апрацаваньні ёсьць праект уставы, які прызнае касьцельным парахвіяльным або дэцэзіяльным уладам права накладаць новы падатак на патрэбы касьцёлу. Гэты касьцельны падатак можа раўняцца 25 процантам, тых падаткаў, якія ўжо істнуюць.

„Падатак гэты, разумеецца, зьяўляецца прымусовым. Здаецца, што клер дамагаецца, каб гэты падатак плацілі (!!) нават інаверцы.

„Гэтакім парадкам пад нажымам клеру новыя падаткавыя цяжары маюць зваліцца на працоўны народ“.

Дык вось якія апэтыты ў айцоў духоўных!

Праваслаўныя япіскапы і „Odrodzenie Polski“.

У „Monitorze Polskim“ 14 г. траўня зьявілася распараджэньне прэзыдэнта аб наданьні некаторым высокім урадоўцам адзнакі ордэру „Odrodzenia Polski“. Паміж іншымі гэтую высокую нагароду атрымалі віленскі архіяпіскам Хвядос і горадзенскі япіскап Аляксей.

Першы з іх атрымаў адзнаку за выдатную працу ў справе арганізацыі праваслаўя, а другі за працу ў правядзеньні аўтакефаліі праваслаўнай царквы ў Польшчы.

Папскі пасол у Варшаве і літоўская дэлегацыя.

Газэты падаюць вестку, што літоўскую дэлегацыю з жалабаю на віленскага арцыбіскупа Яблжыкоўскага, папскі пасол ня прыняў. Неяк дзіўна становіцца прачытаўшы гэтакую вестку! Дый яшчэ як дзіўна!... Хрыстоў служка, пастыр Хрыстовых авечак ня хоча гаварыць з вернымі. Дзе-ж шукаць праўды і апекі?

Аб выбарных надужыцьцях.

На паседжаньні бюджэтнай соймавай камісіі пас. Багінскі, абгаварваючы дзейнасьць уладаў у часе прадвыбарнай агітацыі, сказаў:

„Ламаліся ўставы, няпраўна забаранялася ладжаньне легальных прадвыбарных мітынгаў, з такіх асобаў, якія выкінуты з грамадзянства, якія спэцыяльна былі для гэтай мэты выпушчаны з вастрогаў тварыліся адумысныя баёўкі. Адбываліся шмат-лічбовыя канфіскаты ня толькі для абароны аднэй партыі, але-ж і для абароны аднэй клясы, а іменна ксяндзоў. Тасавалася мэтода подкупу і дэмаралізацыі, якое да гэтага часу ў Польшчы яшчэ ня было. Адначасна не канфіскаваліся такія адозвы ўрадавай партыі, якія заклікалі да расправы з праціўнікамі „кіямі і аглоблямі“.

Пасол Прагер, які гаварыў пасьля пасла Багінскага, адзначыў, што гэтая мэтода найдалей была пашырана на „крэсах усходніх“ г. зн. на беларускіх і ўкраінскіх землях.

Дык вось як здабывалася тая „перамога“, аб якой шырока пісаў Умястоўскі ў сваім „Дне“, прыпісваючы гэта сваей ідэі!

Запраўды цікава.

Газэты падаюць гэтакую, запраўды цікавую, вестку. Абшарнік Заёнчкоўскі, у часе прадвыбарнае агітацыі, даў пяцём сялянам па пяць яек кожнаму, каб іх кінулі на агітатара на мітынгу, які выступаў процi абшарніка у Перамышлі, абяцаючы за іх працу заплаціць. Аднакжа сяляне ўзяўшы яйкі ня кінулі іх на агітатара, а напёкшы яешніцы, зьелі... Абшарнік Заёнчкоўскіззлаваўся ды трэбаваў платы за яйкі. А калі сяляне не заплацілі, дык падаў іх у суд. Суд разглядзеў справу і падсудных сялян апраўдаў. Вось якія штукі вырабляюць абшарнікі!

Усіх падпішчыкаў просім прысылаць належныя за газэту грошы Хто ня прышлець падпіскі, таму будзе спынена пасылка газэты.

Працэс „Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады“.

(Паводле вестак польскай прэсы).

Паказаньні д-ра Станіслава Сьвяневіча, які выступаў у характары сьведкі абароны.

„Луцкевіча, — гавора п. Сьвяневіч, — знаю некалькі гадоў. Магу сцьвердзіць з поўнаю станоўкасьцю, што **Луцкевіч** сымпатыкам камунізму ніколі ня быў. Наадварот **быў фактатарам польска-беларускага паразуменьня.** Падцьвердзіць гэта можа наступны факт. Калі група абсольвентаў, Беларускай Гімназіі, з прычыны неспрыяючых умоваў нацыянальных у нас змушана была выежджаць заграніцу для здабываньня вышэйшай навукі, пераважна ў Прагу ці ў Менск, Луцкевіч, калі зьвярталіся да яго, раіў ехаць у Прагу, **а не ў усходнюю гнілізну.** Да „Грамады“ Луцкевіч ніколі не належаў. **У 1926 г. зьявілася ініцыятыва арганізаваць польска-літоўска-беларускае Т-ва** пад знакам „Пагоні“. Да Т-ва таго ўходзіла некалькі сучасных паслоў з „Ядынкі“. **Луцкевіч,** які быў запрошаны на сабраньне, з прычыны хваробы ня мог прыйсьці, за тое-ж лістоўна **вітаў і прызнаваў думку праводжанаю Т-вам і абяцаў сваё супрацоўніцтва.** У тэй справе гаварыў з Тарашкевічам, які тагды сказаў, што ў гэтым часе увайсьці ў Т-ва ня можа, аднак жа прынцыпова зьяўляецца прыхільнікам ідэалаў Таварыства і ў будучыні можа ўвойдзе.

Адв. Петрусэвіч пытае ў Сьвяневіча: ці пан д-р ведае на якім соймавым сьпіску фігураваў Астроўскі? Сьвяневіч на гэта адказаў **„быў гэта сьпісак Беларусаў, (Янка Станкевіча) якія імкнуцца знайсьці спосаб паразуменьня з сучасным польскім урадам.**

На запытаньне адв. Бабянскега, што сьведка ведае аб працы Тарашкевіча, Сьвяневіч адказаў:

„Беларусы ставілі на першы плян не палітычныя, а культурныя мэты. Часам я лічыў **Тарашкевіча за наіўнага палітыка, бо верыў ён, што прынамсі мінімальнае заспакаеньне беларускіх патрэбаў здабудзе шляхам габінетных гутарак“.**

Адносна абвінавачанага Астроўскага Сьвяневіч сказаў! „Астроўскі гаварыў што верыць ён у тое, што бел. справа будзе памысна вырашана ў межах польскае дзяржавы“. Пры гэтым адв. Петрусэвіч далучыў да справы заяву, якую падаў міністру Астроўскі, дзе даказваў што неабходна даць беларускім гімназіям права дзяржаўных гімназіяў і як аргумант Астроўскі у сваей заяве ставіў патрэбу захаваньня беларускае моладзі ад згубных уплываў Менска.

Пасьля выступала яшчэ цэлы рад сьведкаў, як п. Віславух (паляк-супрацоўнік „Кур. Віл.), вучыцелі бел. гімназіі Міхалевіч, Трэпка, пасол Гаўрылік, быўшы сэнатар Уласаў і г. д. Усе яны даказвалі нявіннасьць падсудных, матывуючы гэта, асабліва ў адносінах да выдатнейшых кіраўнікоў „Грамады“, прыхільнасьцю іх да польскае дзяржавы, якія не імкнуліся да бунту, а жадалі ўрэгуляваньня адносінаў паміж палякамі і беларусамі.

Далейшы працяг працэсу.

У пятніцу 4 г. траўня кончыўся дапрос сьведкаў, а на другі дзень г. з. 5 г. траўня распачаліся гутаркі пракурора і адвакатаў. Пракурор Р. Раузе гаварыў тры дні. Ён выказаў агульныя праступкі „Грамады“ і паасобна вінавацiў падсудных: б. паслоў: Тарашкевіча, Рака-Міхайлоўскага, Валошына, Мятлу, гр. гр. Астроўскага, Луцкевіча, Акінчыца, Шнаркевіча, Бурэвіча, Навакоўскага і сьвяшчэньніка Каўша.

Другі пракурор Калапскі вінаваціў 45 падсудзімых.

Пасьля гэта распачаліся гутаркі адвакатаў. Усяго, у працэсе „Грамады“ бярэ ўдзел 17 адвакатаў. Першым гаварыў адв. Сьмяроўскі, пасьля гаварылі: сэн. Абрамовіч, гэн. Бабянскі пр. Пятрусэвіч, Ганігвіль, Дурач, Мацьян, Прэніс. і г. д.

Усе адвакаты зьбіваюць доказы пракурорскіх вінавачаньняў.

Канчатак працэсу трэба чакаць у канцы г. траўня.

З жыдоўскага жыцьця.

Жыдоўская газэта „Дэр Мамэнт“ 16 г. траўня пісала, што ў Жыдоўскім Пасольскім Клюбе разглядалася пытаньне галасаваньня ў справе бюджэту. Паўсталі дзьве прапазыцыі: пасла Грюнбаума, у якой гаварылася, што жыды павінны галасаваць процi бюджэту і паслоў Рэйха і Размарына, якія прапанавалі—устрымацца ад галасаваньня зусім. Большасьцю прынята другая прапазыцыя. У прамове пас. Грюнбаума зьмешчанай 16 г. траўня ў жыд. газ. „Гаінт“, чытаем гэткія словы „Справа бюджэту ёсьць справай падаткаў.

Вялікія выдаткі вымагаюць вялікіх падаткаў,“ а гэта лажыцца цяжарам на жыхарства.

Сваё апазыцыйнае становішча жыдоўскія паслы тлумачаць тым, што урад у адносінах да жыдоў, трымаецца не ў парадку і не бярэ пад увагу патрэбы жыдоўскага грамадзянства.

Дэфіцыт у замежным гандлі.

За месяц красавік у Польшчу прывезена на 81 мільён злотых болей, як вывезена.

Гэта паўтараецца кожны месяц ўжо больш як год часу. Зьявішча вельмі непажаданае для дзяржавы: яно сьведчыць аб благім гаспадарчым стане.

ЯКУБ КОЛАС. 17)

Новая Зямля.

(Працяг).

VII

ДЗЯДЗЬКА-КУХАР.

Наш дзядзька, мілы наш Антоні,
У дзіцячым часта быў палоне;
Вось так гуртом яго абсядуць
І час работы яго крадуць:
Насі „катла“, кажы ім каскі,
Ідзі на поплаў з імі ў краскі,
Давай адказы на пытаньні,
Тлумач ты ім усё дазваньня:
Адкуль з чаго дзе што бярэцца,
Вось гэта, тое як завецца
І чаму так, чаму ня гэтак?
Прыхілен дзядзька быў да дзетак.
Ён быў настаўнікам, судзьдзёю,
Калі, бывала, між сабою
Паспораць дзеткі ці паб'юцца,
Дык да каго тады зьвярнуца,
Як не да дзядзькі да Антося?
Ох, слаўна з дзядзькам ім жылося!
Яшчэ замецьце, што з малымі
Ён размаўляў, як са старымі
І з імі радзіўся, спрачаўся —
Як роўны з роўнымі трымаўся!
Калі-ж хто, часам, з ім ня зладзіць,
То дзядзька толькі вус пагладзіць,
Але ня скажа ён нічога,
Бо ведаў, чым даняць малога, —
Гаворыць з тым, з кім дзядзька ў згодзе:
— Калі такі ён, ну, то годзе! —
І тут ён змоўкне, пачакае,
Кісет дастане і закурыць
І вочы чутачку прыжмурыць,
Як-бы і ў памяці ня мае,
Таго, што з хлопцам пасварыўся.
— А як авёс наш урадзіўся?
Схадзіць-бы ў Ліпава пабачыць! —
Ўжо знаюць дзеці, што то значыць
Гаворка дзядзькава такая,
Куды ён вуды закідае:
У Ліпава пайсьці з ім! Божа!
І хто ўстаяць прад гэтым зможа?
Ды гэта-ж — сьвята, ягамосьці!
Набок тут норавы і злосьці!
І мяккім робіцца паганы —
Хоць ты яго кладзі да раны.
Адно вазьмі яго з сабою,
Усёды пойдзе за табою,
І ўсё забудзе, ўсё даруе,
На дзядзьку больш не засярдуе.
А чым-жа Ліпава так міла?
Чым так дзяцей яно маніла?
І што за Ліпава такое?
А гэта — поле маладое
Сярод лясоў, як скінуць вокам;
На тым абшары, на шырокім
Раскошна нівы красавалі,
А ў іх мільёны красак зьялі,
Як-бы на небе тыя зоркі.
Лужкі, дарожкі і пагоркі
І купкі хвоек маладыя,
Дзе матылёчкі залатыя
На сонцы крыльцамі блішчалі,
Жучкі і конікі трашчалі
І ў стройны звон свой зык зьлівалі.
Былі там пасекі. Што году
Тут сотні блізшага народу
Дзялянкі лесу карчавалі
І на трацяк іх засявалі —
Капу да скарбу, дзьве да дому...
Ну, як тут вытрываць малому,
Таму, хто з дзядзькам пасварыўся?
Як бачыш, з дзядзькам ён гадзіўся.
А пойдзеш ў Ліпава лясамі,
Напэўна ўстрэнешся з ласямі
І зайца ўгледзіш, іваўрку,
І ногы воўчыя на ўзгорку
Сярод трушчоб між ельнікамі,
І „Чортаў камень“, што вякамі
Над Азаркам ляжыць, як хата...
Ну, усякіх дзіў там ёсьць багата!
А дзядзька ўсё табе пакажа.
Цікавасьць тваю ўсю разьвяжа.
А найважнейшая тут мэта —
Зьвярнуць з дарогі і да цёткі
Зайсьці на час які кароткі —
Тарэсяй звалась цётка гэта.
Яна так ветла сустрачала
І надта-ж добра частавала;
Сьпячэ „цалкоў“ на скавародцы.
І так, бывала, наясіся,
Што хоць на пупіку круціся;
Усіх цягнула ў госьці к цётцы.
Так узмацуе на дарогу —
Было што есьці, дзякуй Богу!
О, дзядзька спосабу меў многа
Даняць праціўніка малога!
Пайсьці ў грыбы ці ў тую-ж рыбу,
Або паехаць у сялібу
Ці ў млын малоць на хлеб збажынку —
Усё гэта кваліла хлапчынку,
Цягнула крэпенька, бывала,
І, як рукою, злосьць зьнімала.
І дзядзька майстар быў на штукі
І быў мэханік на ўсе рукі:
І дудку скруціць вам, і стрэлку,
І нарысуе, нават, елку, —
Такую вырштукуе цацку,
А ў Сьвержань пойдзе — купіць пляцку...
Дык і ня дзіва, што любілі,
Што на руках яго насілі.
А жывучы каля зямлянкі,
Паміж лясоў, сярод палянкі,
Яшчэ крапчэй яны здружыліся,
Адзін а другім цясьней хіліліся.
— А ну, давай, брат, запрабуем,
Хоць на цікавасьць пакаштуем,
Які тут сок на новым месцы?
Мо' з хлебам можна яго есьці?
—А дзядзечка,мой залацэнькі!
Пастаў нам соку, дарагенькі!
— Вазьмі, вазьмі мяне з сабою! —
Тут каля дзядзькі чарадою,
Як чэрві, дзеці мятушацца.
А дзядзька моўчкі стаў зьбірацца·
Дастаў сякеру і сьвярдзёлак,
Пад паху сунуў ён аполак
На латакі і на падстаўкі
Ды вынуў два гаршкі з-пад лаўкі.
— Ну, хто самною йдзе? — пытае.
— Я!
— Я!
— І я! — крычыць малая
Ў канцы дзяўчынка Міхаліна.
— Куды табе? ото скачыха!
На печ залезь і сядзі ціха! —
Напалі хлопцы на дзяўчыну;
А тая ў сьлезы, ў плач, як бачыш.
— Ну, сьціхні, ша! Чаго ты плачаш? —
Антось пляменіцу ўцяшае
І нос крысом ёй абціpае.
— Няхай ідзе!.. А хлопцам брыдка
Так нападаць на дзеўку шыдка, —
Гаворыць дзядзька, бровы хмурыць
І бальшуноў ён зьлёгка журыць.
Тады і хлопцы тон мяняюць;

Што дзеецца ў сьвеце?

Падарожа афганскага караля.

Афганскі кароль Аманулла пабыўшы некалькі дзён у Варшаве, 2-га траўня выехаў у Расею. Пераехаўшы польска-расейскую мяжу, на ст. Негарэлае караля вітаў заступнік савецкага міністра заграгічных справаў таварыш Карахан. У Менску караля віталі старшыня беларускага цэнтр. выканаўчага камітэту тав. Чарвякоў, старшыня рады народных камісараў тав. Галадзед і камандуючы вайскамі тав. Ягораў.

Пасьля гэтых прывітаньняў кароль выехаў у Маскву. У Маскву кароль Аманула прыехаў раніцай 3 г. траўня. Тут яго на вакзале вельмі пышна спаткалі савецкія камісары. Пры гэтым было вялікае зацікаўленьне ў народзе. Грамадзянства вельмі дзівілася, што бальшавікі, якія забілі цара, і абвясьцілі самую заядлую барацьбу з царызмам, пацарску спатыкаюць афганскага караля.

Кароль Аманула некалькі дзён жыў у Маскве, дзе знаёміўся з пастаноўкаю справы ў камуністычнай дзяржаве і да ўсяго прыглядаўся. Бальшавікі вельмі добра частавалі караля: ладзілі абеды, вечарыны і г. далей. Ваенны камісар Варашылаў падарыў каралю два кінжалы, а каралеве—карабін.

З Масквы кароль Аманула выехаў у Петраград, а пабыўшы некалькі дзён там, вярнуўся ў Маскву. З Масквы кароль цераз Чорнае мора паедзе ў Турцыю.

Кароль Аманула пануе над Афганістанам. Афганістан мае жыхарства нешта дзевяць мільёнаў. Жыхарства Афганістану вельмі цёмнае, большасьць яго знаходзіцца яшчэ ў першабытным дзікарскім палажэньні. І вось кароль Аманула рашыў прасьвяціць свой народ, а дзеля гэтага езьдзіць па культурных старонках і знаёміцца з жыцьцём цывілізаваных народаў. За гэта называюць Аманулу — Пятром Вялікім, які таксама, як цяпер Аманула афганцаў, прасьвяціў расейцаў.

Цікава, ці кароль Аманула таварышам савецкім камісарам падарыць чырвоныя княжаскія халаты, таксама як зрабіў гэта паном польскім высокім урадоўцам.

Далёка-Усходная авантура.

Кітай распачаў цяпер новую фазу хатняй вайны. На гэты раз пэўна што братабойчай вайне быўбы канец. Два генералы Чанг-Кай-Шэк і Фэнг аб'яднаўшы свае арміі рушылі ў наступленьне, каб прагнаць Чанг-Тсо-Ліна і захапіць Пэкін сталіцу Кітая. Гэтая ваенная апэрацыя мела вялікі пасьпех, так што каб ня чужынцы, дык былоб добра. Аднак-жа здарылася зусім іначай. Японія, бачачы пагрозу сваім інтарэсам, ратуючы Чанг-Тсо-Ліна, які зьяўляецца паслушным служкаю Японіі, паслала свае войска ў Цзі-Нан-Фу, што знаходзіцца на шляху да Пэкіну.

У сувязі з гэтакімі дзействамі японцаў распачалася бойка паміж імі і кітайцамі. Кітайцы перш мелі пасьпех, але-ж хутка японцы прыслалі падмогу, такім парадкам захапілі Цзі-Нан-Фу, загарадзіўшы доступ да Пэкіну.

Арміям ген. Чанг-Кай-Шэка і Фэнга прыходзіцца ісьці ў кругавую, што займае многа часу і вымагае шмат энэргіі. Ня гледзячы на гэтакія перашкоды, яны ідуць наперад і хутка займуць Пэкін.

Проці японцаў урад ген. Чанг-Кай-Шэка, які знаходзіцца ў Нанкіне, падаў пратэст у Лігу Нацыяў. Але-ж Ліга Нацыяў здаецца ня хоча ўмешацца ў справу кітайска-японскіх спрэчкаў, матывуючы гэта тым, што,—запраўдным кітайскім урадам ёсьць пэкінскі Ўрад Чанг-Тсо-Ліна, які не пратэстуе.

Дзякуючы таму, што справаю зацікавілася Амэрыка (Паўн. Амэр. Зл. Штаты), Японія неяк спыніла далейшыя ваенныя дзейства проці кітайцаў абмежаваўшыся захапленьнем правінцыі Шан-Тун-Га з галоўным местам Цзі-Нан-Фу.

Аднак-жа Японцы пасылаюць у Кітай падмогу сваім вайскам, а ў кітайскія парты прыбываюць, што раз дык больш і больш японскіх ваенных караблёў.

Увесь сьвет зацікаўлены падзеямі на Далекім Усходзе: Там сходзяцца інтарэсы Расеі, Японіі, Амэрыкі і Англіі, дык шмат хто думае, што ў канцыканцоў паміж імі паўстануць крывавыя разрахункі.

Савецкія ноты Польшчы.

Савецкі ўрад, у сувязі з нападам расейскага эмігранта Вайцяхоўскага на савецкага прадстаўніка ў Варшаве, пераслаў польскаму ўраду дзьве ноты. Гэтымі пасланьнямі; савецкі ўрад дамагаецца ад польскага ўраду, каб ён выгнаў усіх расейцаў, якія ўцяклі з бальшавіцкага „раю". Адносна-ж Вайцяхоўскага, савецкі ўрад дамагаецца жорстка пакараць яго.

Газэты пішуць, што савецкія ноты зрэдагаваны неяк карэктна. На гэты раз бальшавікі ўстрымаліся ад лаянак і тых ня прыгожых словаў, якімі звычайна напоўнены іх акты.

Сьмерць Цурупы.

У Маскве памёр тав. Цурупа, заступнік старшыні рады народных камісараў. Цурупа, гэта выдатны камуністычны дзеяч. У часы г. зв. ваеннага камунізму ён быў „наркомам продовольствія". Яго труп спалілі, а попел замуравалі ў сьцяну ў Крэмлі поруч з попелам тав. Красіна.

Польска-літоўскія гутаркі.

Гэтымі днямі адбываліся польска-літоўскія перагаворы аб направе адносінаў паміж Літвою і Польшчаю.

Было многа гутаркаў, але-ж пакуль-што ніякіх рэальных рэзультатаў ня дасягнута.

Пасьля некалькі днёвага адпачынку гутаркі ідуць далей.

Літоўскае сьвяткаваньне дзяржаўнай незалежнасьці.

З прычыны дзесятых ўгодкаў дзяржаўнае незалежнасьці Літвы, там адбыліся ўрачыстыя сьвяткаваньні.

Сялянскі рух у Румыніі.

У Румыніі, у м. Альба-Юлія адбыўся зьезд сялянскае партыі. На зьездзе было прысутнымі сто тысяч румынскіх сялян. Зьезд выказаўся проці сучаснага румынскага ўраду Братыяну і дамагаўся ад свайго правадыра Маніў, каб ён вёў сабраных на зьездзе сялян на Бухарэст, сталіцу Румыніі, дый каб сілаю захапіў уладу і стварыў сялянскі ўрад. Маніў, лічачы гэта не магчымым, адказаўся ад паходу. Дык і на гэтым і закончылася. Аднак-жа румынскі ўрад вельмі ўстрывожыўся. Барацьба сялянства ў Румыніі, як відаць, становіцца актыўнаю. У Румыніі, таксама як і ў іншых дзяржавах, пераважная большасьць зямлі знаходзіцца ў абшарнікаў.

Кара Ібрагіму.

Бальшавікі разстралялі Ібрагімава, быўшага старшыню крымскага цэнтр. выканаўчага камітэту. Ібрагімаў, карыстаючыся высокім палажэньнем, натварыў шмат машэнстваў. Разам з ім разстралялі яго сэкрэтара Мустафу.

Патанеў чырвонец.

Савецкі чырвонец, які па свайму пачатковаму курсу меў цану 5 даляраў, цяпер патанеў амаль—што на палавіну. Так напрыклад у Варшаве, апошнімі днямі плацілі за чырвонца толькі 2 дол. 85 цэнтаў.

НАВІНЫ.

— **Спыненьне справы проці пасла Юхневіча.** Сойм прыняў пастанову, згодна якое, на час трываньня пасольскага мандату, спынена судовая справа проці пасла Юхневіча, якая паўстала за часу прадвыбарнае агітацыі.

— **Звальненьне з вастрогу сэнатара Рагулі.** На 8 г. траўня быў вызначаны разгляд судовае справы ў апэляцыйным судзе сэнатара Рагулі. Але-ж сталася зусім іначай, бо 7 г. траўня Сэнат пастанавіў спыніць судовую справу проці сэнатара Рагулі да таго часу, пакуль будзе трываць сэнатр. мандат. Гэта знача, што цяпер сэн. Рагулю судзіць ня будуць, але-ж як толькі кончыць свае істнаваньне Сэнат, дык сэн. Рагулю суд пакліча на расправу ізноў і вырашыць справу. Сэнатара Рагулю, на моцы пастановы Сэнату, раніцаю 8 г. траўня звольнілі з вастрогу.

— **Паседжаньня Цэнтр. Кам. Белар. Сял. Саюзу.** У нядзелю 20 траўня адбудзецца паседжаньне Цэнтр. Камітэту Белар. Сял. Саюзу пад старшынством сэнатара Базыля Рагулі.

На паседжаньні будзе разгледжана рад палітычных пытаньняў.

— **Арышт быўш. пасла Сабалеўскага.** Некалькі дзён таму назад у Стоўпцах сьледчыя ўлады арыштавалі б. пасла Сабалеўскага і адправілі ў Вільню, у вастрог.

Прычыны арышту зьвязаны з судовым працэсам „Грамады". На гэтым працэсе вельмі часта ўспаміналася імя Сабалеўскага.

Пасол Ярэміч у справе Сабалеўскага рабіў інтэрвенцыю ў віленскіх судовых уладаў.

— **Справы Беларускай Вучыцельскай Сэмінарыі.** У сувязі з паведамленьнем Віленскай Школьнай Куратарыі аб злажэньні новае заявы ў справе канцэсіі на Беларускую Вучыцельскую Сэмінарыю, надовячы адбылося паседжаньне Школьнае Сэкцыі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры, на якім пастаноўлена падаць новую заяву аб канцэсіі.

У сувязі з гэтым апрацаваны новы статут сэмінарыі і ўстаноўлены прэлімінарны бюджэт.

На гэтым тыдні Бел. Інст. Гасп. і Культ. падаў школьнаму куратару новую заяву аб канцэсіі на Беларускую Вучыцельскую Сэмінарыю.

— **Дэлегацыя да куратара.** 8 г. траўня старшыня Цэнтральнага Ураду Бел. Інстытуту Гаспадаркі і Культуры п. А. Більдзюкевіч і пасол Ярэміч былі ў Віленскага Школьнага Куратара, якому падалі заяву і бюджэт на Беларускую Вучыцельскую Сэмінарыю.

Пры гэтым паўставала гутарка аб беларускіх школах наагул. Пан Куратар гаварыў, што ён вельмі зацікаўлены гэтым пытаньнем і заявіў, што ніякае двухбаковае палітыкі вясьці ня будзе. Гаварыў, што чытае беларускую прэсу, дзе спатыкае многа жалабаў, аднак-жа нідзе нічога канкрэтнага не дагледзеў.

У справе Сэмінарыі, усё ад яго залежнае, абяцаў вырашыць прыхільна.

— **Спадароў „зьвяз".** Як мы ўжо паведамлялі, нядаўна было заснавана польска-беларускае т-ва „Гаспадарчы Зьвяз". Гэтае т-ва ня мае ніякага грунту для сваіго разьвіцьця. У яго ўходзяць усяго некалькі асобаў, як Янка Станкевіч, яго неадменны сябра Мурашка, пані Астроўская, некалькі Палякаў з п. Віславухам на чале. Мэтамі т-ва зьяўляецца: усімі мерамі прышчапляць беларускому жыхарству любасьць да польскасьці. Адным словам, вясьці паўлюкевічаўска-умястоўскую лінію з новым размахам.

Паміма гэтага характэрна і тое, што, як сьведчыць пісьмо п. Паўкшты, дык спадар запісвае ў свой польска-беларускі „зьвяз" людзей па свайму асабістаму жаданьню. А гэта ўжо сьведчыць аб нягоднасьці і амаральнасьці паноў спадароў „зьвязу".

Сяляне! Чытайце і пашырайце „Сялянскую Ніву".

Ідуць у лес; крычаць, гукаюць,
Як вучні, вырваўшыся з школы,
І ўсе давольны, ўсе вясёлы —
А дзядзька ўперадзе тралюе
І галаву ўгару ўскідае,
Бярозу добрую шукае,
З салодкім сокам' баравую,
Дзе-б бобам кропелькі сачыліс.
Знайшлі бярэзіну, спыніліс.
Залысіў дзядзька дрэва зьлёгка
(Сякера востра, кара крохка),
Зрабіў заруб, латак прыправіў,
А пад латак гаршчок паставіў,
І соку кропелькі, як сьлёзы,
Як град, пасыпаліс з берозы,
Аж шкода нейк было дзярвякі:
Здаваліс ранай тыя знакі,
Адкуль паліўся сок халодны
І пакідаў свой комель родны.
Я помню дзень той. Вечарэла
Зайшло ўжо сонейка, цямнела.
Агоньчык дзеці раскладалі,
Паленцы, трэсачкі зьбіралі,
І дзядзька, тут-жа, распрануўшысь,
Сядзеў на кукішках, сагнуўшысь.
Прад ім стаяў гаршчок і міска
І кошык з бульбай; тут-жа бліска
Відзён і збан быў паліваны,
Да палавіны ў дол ўкапаны,
Кружочкам шчыльненька накрыты,
— Алеська! скокні, брат, вазьмі ты
У хатцы тарачку на печы!
Ну, варушыся-ж ты, старэчы! —
Наўкол пляменікі сядзелі,
На дзядзьку пільна ўсе глядзелі,
Як ён, рукавы закасаўшы,
Па тарцы шоргаў, шапку зьняўшы.
І кожны лёгка-б дагадаўся,
Што тут сакрэт якісь хаваўся,
Памеркаваўшы, як цікава,
Была для хлапцоў гэта справа
І як іх дзядзька завіхаўся.
А хто-б яшчэ мог болей цяміць,
Таму-б адразу прышло ў памяць,
Што дзядзька бульбу драў на клёцкі,
Каб згатаваць не пажаноцку,
Бо што жанкі? раз што паняты,
Ноль — слова нашага ім брата;
Як іх на розум тут ні ставяць,
Яны-ж свае ўсё права правяць
І робяць так, як і рабілі,
Калі пяшком пад стол хадзілі.
Але вось ён пакажа носа,
Стварэньне вы доўгавалоса,
Калі ён тут пагаспадарыць
І сам ды з сокам клёцкі зварыць!
Вось будзе штука вам, дык штука!
На тое-ж спроба і навука.
А сок быў сьвежы, такі хвацкі,
Такі салодкі забіяцкі!
Ён быў галоўнаю вінаю
Таго, што познаю пароют
Сядзелі дзеці чарадою
І з дзядзькі вочак ня спушчалі
І стравы важнае чакалі.
— Эх, — цмокнуў дзядзька: — наямося
Зірнулі хлопцы на Антося
І сьліну ўсе яны глынулі,
Паветра носам пацягнулі.
— Ну, што-ж вы рукі пасклададалі?
Ў агонь бы трэскі падкідалі.
А то патухне зараз! Жыва! —
Глядзелі хлопцы, як на дзіва.
Як дзядзька, цеста замяшаўшы,
Качаў галушкі, міску ўзяўшы.
Ў агні стаяў чыгун, наліты
Па венцы сокам. І чуць толькі
Ўзьнялося бульбатачак колькі
І стаў клубіцца пар сярдзіты,
Дык дзядзька зараз стаў пакрышку
Ў чыгунчык клёцкі кідаць з лыжкі;
Ўкіне лыжку, памяшае
Ды зноў другую набірае.
А хлопцы нават паўставалі,
Ў чыгунчык вочы паўстаўлялі,
Глядзяць, ня моргнуць яны вокам:
Эх, мусіць смачны клёцкі з сокам!
— Ну, дзядзька, можа і гатовы? —
Ня сьцерпіў Костусь, мовіў слова.
— Які ты, хлопча, нецярпячка,
Няхай цябе затопча качка! —
Гаворыць дзядзька на хлапчынку: —
Няхай паварацца часінку,
Каб сокам добра праняліся,
Тады, брат, — эх! адно дзяржыся! —
І дзядзька цмокнуў выразьліва,
І хлопцы зноў ждуць церпяліва,
А дзядзька, стоячы, паволі
Памешваў клёцкі. — Ну, даволі! —
Сказаў Антось, і ўсе ўздыхнулі,
Як-бы гару з плячэй сапхнулі
І бліжай к дзядзьку падступіліс.
— Глядзі, мо' ўжо пераварыліс, —
Алесь зазначыў палахліва.
— Ну, — Костусь кажа: — ото дзіва!
Ня бойся: дзядзька лепей знае...
Глядзі, брат, клёцка унь якая!
А брат ты мой, як булавешка.
Як скула тая, што ў дзямешкі! —
І — ха-ха-ха! зарагаталі.
— А каб вы, падлы, не даждалі! —
Гаворыць дзядзька, сам сьмяецца,
Аж лыжка з клёцкамі трасецца:
— Ну, языкі параспускалі!
Ня дам вам клёцак і панюхаць! —
І стаў на клёцку дзядзька дзьмухаць,
Пакаштаваць каб было можна,
І ў рот падносіць асьцярожна.
Замерлі хлопцы, ані зыку:
Мінута важна і вяліка;
Глядзяць на дзядзьку і чакаюць
І дзядзьку поглядам пытаюць:
„Ну, які? ці смачны? ці салодкі?"
У зубы клёцку, бы ў ляшчоткі
Заціснуў дзядзька і губамі
Варушыць борада, як, часамі,
Трусок ці зайчык над капустай,
Каб лепш дазнацца смаку-густу.
Пацмакаў дзядзька і ўсьміхнуўся,
Зірнуў на хлопцаў, адвярнуўся —
І тут, нічога не сказаўшы,
Як плюне дзядзька пажаваўшы!
Трах у чыгунчык ён нагою!
І так абцёрся ён рукою,
Што губы й нос чырвоны сталі,
І нават вусы затрашчалі.
А хлопцы проста зьбіліс з тропу
І ў нейкім страсе і ў захопу
На дзядзьку-кухара глядзелі,
Як-бы яны аслупянелі.
Быў сьмешны дзядзька тэй часінай
З пустою лыжкаю, з тычынай,
Якою трэскі ён варочаў.
А тут Алесь як зарагоча!
За ім адзін, другі паехаў.
Такіх было тут жартаў, сьмехаў,
Што ўсіх трасло і калаціла
І дзядзьку сьмехам захваціла.
—Ну, дзядзька як насмак, прызнайся?
—Паскудства, брат, і ня пытайся! —

(Далей будзе).

Ганебны праступак польскага вучыцеля.

У віленскай польскай газэце „Слово“ чытаем гэтакую вестку:

«Згодна распараджэньня адпаведных уладаў апошнімі днямі арыштаваны ў Балецішках, Лідзкага павету вучыцель пачаткавай школы нейкі Мэнліх, які паходзіць родам з Галіцыі. Арыштаваны Мэнліх за гвалты, дакананыя над малалетнімі дзяўчынкамі-вучаніцамі.

У гэтай справе,—піша „Слово“—інфармуюдь нас, што Мэнліх ужо жанаты і мае двое дзяцей,—згвалціў 6 маладых дзяўчынак, якія мелі ўсяго 12—14 гадоў веку.

Ганебныя такія праступкі Мэнліх даконваў у гэтакі спосаб, што ахвяры свае быццам з прычыны кары затрымоўваў пасьля лекцыяў у школе, ці адсылаў на паверх дзе месьціцца школьны архіў і там гвалціў.

Праступкі вучыцеля выкрыў вучань тэй-жа школы, які па скончэньні лекцыяў, чакаючы сястру, якую затрымаў вучыцель, заглянуў праз вакно ў школу, дзе ўвідзеў, як зьбэшчаны вучыцель распраўляўся са сваею ахвярай.

Хлапец пабег дамоў у адлегласьці некалькі кілёмэтраў ад школы і павядаміў сваім бацьком.

Калі-ж бацькі сталі пытацца дзяўчынку аб тым, што і як было, дык дзяўчынка перш не хацела прызнацца, але-ж калі агледзіў яе доктар, дык тагды ўжо расказала аб усіх падрабязнасьцях ганебнага ўчынку вучыцеля.

Зробленае сьледзтва выкрыла, што вучыцель Мэнліх даконваў гэтакія праступкі ўжо даўно і што за нейкі час згвальціў 6 дзяўчынак.

Арыштаванага Мэнліха ўлады пасадзілі ў Лідзкім вастрозе.

Выкрытая справа выклікала вялікае абурэньне тутэйшага жыхарства»,

---

СТАТУТ

Беларускага Коопэратыўнага Землеробска-Прамысловага Банку ў Вільні.

З абмежаванаю парукаю.

I. Фірма, сяліба, мэта і праграма дзейнасьці.

Арт. 1. На аснове закону аб каапэратывах ад дня 29 кастрычніка 1920 г. (Dz. Ust. z r. 1920 № III poz. 733) ніжэйпадпісаныя закладаюць Коопэратыў пад фірмаю: Беларускі Коопэратыўны Землеробска-Прамысловы Банк у Вільні з абмежаванаю парукаю.

Арт. 2. Сялібаю Банку ёсьць м. Вільня. На ўсім абшары Польскай Рэспублікі Банк можа тварыць свае Аддзелы, тэрыторыяльныя акругі дзейнасьці, якіх будуць устаноўлены.

Фірма Аддзелу павінна ўжываць дасloўна назоў фірмы цэлай установы з дадаткам „Аддзел у Горадні“, ці „Аддзел у Беластоку“ і г. д.

Арт. 3. Мэтаю Банку ёсьць:

a) падтрыманьне дзейнасьці і разьвіцьця землеробскіх коопэратыўных арганізацыяў як сяброў Банку шляхам даваньня ім дагоднага паверу, пасярэдніцтва паміж імі ў выкарыстоўваньні надвышак абаротных фундушаў і споўняньне для іх інтарэсаў грашовых і банковых;

b) дапамаганьне ў вадбудове дробных гаспадарак і дробна-прамысловых варстатаў, зьнішчаных, ушкоджаных ці занедбаныя з прычыны вайны, уласьнікі якіх зьяўляюцца сябрамі Банку;

c) падтрыманьне народнага мастацтва, рамясла, а так-жа супрацоўніцтва ў культурным разьвіцьці сваіх сяброў.

Арт. 4. Дзеля дасягненьня гэтых мэтаў Беларускі Коопэратыўны Землеробска-Прамысловы Банк:

a) дае сябром асабісты крэдыт (скрыптовыя пазыкі, дысконто вэксалёў, забясьпячаныя бягучыя рахункі);

b) купляе і прадае на ўласны рахунак, так-жа на рахунак трэціх асобаў, працэнтныя паперы, дзяржаўныя, самаўрадавыя, застаўныя лісты, акцыі гаспадарчых цэнтраляў і прадпрыёмстваў, арганізаваных коопэратывамі, іх саюзамі ці гаспадарчымі цэнтралямі, а так-жа акцыі Польскага Банку;

c) пашырае ашчаднасьць і прыймае на апрацэнтаваньне грашовыя ўклады з правам выдачы іменных укладавых доказаў;

d) прыймае падпіскі на дзяржаўныя і камунальныя пазыкі, на акцыі Польскага Банку, а таксама на акцыі прадпрыёмстваў, пералічаных у пункце b) гэтага артыкулу;

e) прыймае ў дэпазыт вартасныя паперы і іншыя цэннасьці, а таксама аддае ў наём забясьпечаньня касэткі;

f) прыймае ўзносы на рахунак трэціх асоб, выдае пераводы, чэкі і акрэдытывы, а так-жа робіць выплаты ў граніцах Дзяржавы;

g) споўняе заступніцкую дзейнасьць на карысьць Польскага Банку і дзяржаўных банкаў;

h) супрацоўнічае маральна й матэрыяльна ў культурна-прасьветнай працы.

Арт. 5. З крэдытаў у Беларускім Коопэратыўным Земл. Прам. Банку могуць карыстацца толькі тыя сябры, якія падпарадкуюцца кантролю аднаго з рэвізыйных Саюзаў ці Патранатаў, пакліканых для разгляду крэдытных заяваў на падставе умовы, зробленай з гэтаю мэтаю з Урадам Беларускага Коопэрат. З.-Пр. Банку, ці так-жа кантролю Б. К. З. П. Б. або асобнага воргану, упаважнянага Бел. К.З.П. Банкам дзеля гэтай мэты. Аб прызнаньні Банкам крэдыту і яго вышыні пастанаўляе Дырэкція Беларускага Коопэратыўнага Земляр. Пр. Банку.

Арт. 6. Час трываньня Банку неабмежаваны.

II. Сябры, іх правы і абавязкі.

Арт. 7. Землеробскія коопэратыўныя арганізацыі і іншыя коопэратыўнага характару ўстановы, якія знаходзяцца ў межах Польскай дзяржавы, могуць уваходзіць у сябры Беларускага Коопэратыўнага З. Пр. Банку з мэтаю падтрымліваньня яго заданьняў азначаных ў 3 арт.

Арт. 8. Сябрамі Банку могуць быць у паасобных выпадках:

a) коопэратывы, абапёртыя на законах, якія абавязваюць на абшары Польскай Дзяржавы;

b) саюзы коопэратываў, суполкі з абмежаванаю парукаю, акцыйныя суполкі, так-жа і іншыя землеробска-прамысловыя і крэдытовыя ўстановы на абшар Польскай Дзяржавы, якія служаць інтарэсам коопэрацыі;

c) фізычныя і юрадычныя асобы.

Арт. 9. Кожны сябра мае адзін голас ня гледзячы на колькасьць яго паёў.

Арт. 10. Прыняты сябра Беларускага Коопэрат. З.-П. Банку павінен падпісаць уступную дэкляpарыю і заплаціць хаця першую рату ўдзелу ў колькасьці, азначанай арт. 15 гэтага статуту.

Арт. 11. Дабравольны выхад сябры з Беларускага Коопэратыўнага Банку можа наступіць з канцом адміністрацыйнага году, папярэджваючы аб гэтым прынамсі за тры месяцы.

Датаю выхаду лічыцца апошні дзень таго году, якога пададзена папярэджаньне.

Памёршы сябра лічыцца выступіўшым з канцом таго году, у якім ён памёр.

Арт. 12. Выключыць сябру з Банку можа Дырэкцыя з прычыны:

a) абвінавачаньня сябры ў невыкананьні яго забавязаньняў адносна гэтага Банку;

b) дзееньня праціўнага інтарэсам Банку і супярэчнага з пастановамі, выданымі яго органамі;

c) неплатаздольнасьці ці страты права ў самастойным кіраўніцтве сваёю маемасьцю.

Аб выключэньні Дырэкцыя неадкладна заказным пісьмом паведамляе сябру.

Выключэньне сябры мае пасьледзтвы з канцом рахунковага году, у якім выключана, аднак-жа, ад часу высылкі паведамленьня аб выключэньні, сябра ня мае права браць удзелу ў Агульных Сходах, ні ўваходзіць у склад Ураду ці Наглядпай Рады.

Калі прычына выключэньня аддалена, выключаны можа быць ўзноў прыняты ў Банк як новы сябра,

(Далей будзе)

Гаспадарскі аддзел.

(З кнігі агранома Люста).

19. Як трэба рабіць загорку гною.

Здараецца часам у нас так, што загорваюць гной сахою. Але, дзеля таго, што саха дрэнна пераварачвае пласт зямлі, дык і гной ёю загорваецца блага, — значная часьць яго астаецца на паверхні ральлі. Астаўшыся незагараным гной высыхае і не аказвае ніякай карыснай дзейнасьці. Куды лепш загорваць гной плугам, бо ён добра прыкрывае гной зямлёю. Яшчэ лепш прыкрываецца гной, калі за плугам заграбаецца гной на дно зробленай плугам баразны. Пакрыцьцё гною зямлёй, для хутчэйшага яго перагніваньня, неабходна, бо толькі пры гэтай умове гной захоўвае вільгаць, без якой ня можа ён перагніваць. Дзеля таго, што вільгаць таго патрэбна для пасьпешнага гніцьця яго ў зямлі, прыходзіцца і загорку яго рабіць на такую глыбіню, на якой у зямлі захоўваецца даволі вільгаці. Калі пясчаныя грунты прасыхаюць глыбей, чым грунты гліністыя, дык і загорка гною на пясчанай зямлі павінна рабіцца на большую глыбіню, чым на гліністай. На лёгкіх пясчаных грунтах гной трэба загорваць на $2^1/_2$—3 вяршкі.

Але чаму-ж на гліністым грунце ня можна загорваць гной на тую-ж глыбіню, як і на пяшчнай? Бо-ж чым глыбей будзе загораны гной, тым у больш вільготны слой ён пападае, а вільгаць-жа і патрэбна для яго гніцьця?

Ня можна загорваць гной на гліне так глыбока, як і на пяску, таму, што, вынікам вязкасьці і стульнасьці гліністых грунтаў, у іх на глыбіню 3 вяршкоў пранікае мала паветра, а пры недахваце паветра гніцьцё, як і гарэньне, ідзе слаба. У пясчаныя грунты паветра пранікае глыбока.

20. Калі трэба рабіць загорку гною.

Ад якасьці грунту ня толькі залежыць глыбіня, але і час загоркі гною. У гліністых грунтах гной перагарае памалу, таму і загорваць на такіх грунтах трэба яго па магчымасьці раней, каб ён мог, да часу пасеву, як трэба перагарэць. У пясчаной зямлі гной гніе хутка, і таму няма патрэбы сьпяшацца з загоркаю гною.

Пяшчаныя грунты лёгка пранікліўы для дажджавой вады, вынікам чаго азот, унесены ў іх з гноем, вельмі хутка вымываецца з іх у глыбейшыя слоі, да якіх карэньні расьлін не даходзяць. З гэтага вынікае, што на пясчаных грунтах і ў мясцовасьцях з вільготным клімaтам—ня толькі няма патрэбы, але ня сьледуе сьпяшацца загорваць гной, бо, чым пазьней ён будзе загораны, тым менш азоту будзе вымыта з яго да часу пасеваў. І сапраўды, сяляне ў шмат—якіх мясцовасьцях цьвердзяць, што на лёгкіх, пяшчаных землях хлеб ляпей родзіцца, калі загорваюць гной пазьней.

21. Як трэба ўжываць на ўгнаеньне начное золата.

Начное золата ўжываецца для ўгнайваньня грунту толькі ў прыместавых гаспадарках, якія маюць магчымасьць атрымліваць гэтае ўгнаеньне з места ў вялікай колькасьці. У начным золаце спажыўных для расьлінаў матэрыяў зьмяшчаецца нават трохі больш, чым у гноі, і, апрача таго, яно вельмі хутка ў зямлі перагарае. У выніку гэтага, начнога золата вывозяць на дзесяціну, прыблізна, толькі чацьвертаю часьць тэй колькасьці, якую ўжываюць на дзесяціну гною; але за тое начным золатам прыходзіцца паліваць зямлю кожны год. Дзе начное золата на павышэньне ўраджаяў вельмі сільна: часамі ўраджаі аўса па паліўцы гэтым золатам дасягаюць да 200 пуд. зярняці на дзесяціне. Вывозяць золата ў бочках ці скрынках і, добра перамешаўшы яго, разьліваюць чарпакамі па ральлі, стараючыся разьліўку рабіць па магчымасьці раўнамернай.

22. Як трэба ўжываць на ўгнаеньне птушыныя выдзяленьні.

Птушыныя ўгнаеньні — вельмі цэнны ўгнайваючы матэрыял, дзякуючы багацтву спажыўнымі для расьлін матэрыямі. Дзеля таго, што птушыны памёт мае спасобнасьць вельмі хутка парагніваць у зямлі, яго ўжываюць на дзесяціну ў невялікай колькасьці, — ад 40 да 100 пуд. перад ужываньнем птушныя выдзяленьні трэба раздрабіць калатушкай, для раўнамернага распадзелу іх па ральлі. Але раздрабіць іх у парашок ўдаецца толькі тады, калі яны зусім сухія; калі-ж яны крыху вільготны, дык растаўчы іх вельмі трудна. Вось чаму, каб дасягнуць, усё-ж такі, раўнамернага распадзелу іх па паверхні ральлі, паступаюць гэтак: зьмешваюць памёт з такою колькасьцю перагноенай зямлі, каб пры гніцьці яго ня было чуваць запаху і, калі памёт разложыцца так, што ў мешаніне ня будуць відаць асобныя камочкі, мешаніну раскідаюць па ральлі. Пры тым трэба помніць, колькі ў мешаніне ёсьць самога памёту, бо пры рассыпцы мешаніны па ральлі трэба прымаць у лік толькі чысты памёт. Пасьля рассыпкі птушынага памёту спачатку барануюць тое поле, а потым ужо загорваюць. Пры такім запабежным баранаваньні ўгнаеньне раўнамерней перамешываецца з зямлёю. Угнайваюць птушынымі выдзяленьнямі тады-ж, калі і гноем; але лепш крыху пазьней. Птушынага памёту зьбіраецца ў гаспадарках вельмі нямнога, таму і на ўгнаеньне яго ўжуваецца, звычайна, не асобна, а ў мешанцы з гноем.

Пісьмы у Рэдакцыю.

Паважаны Грамадзянін Рэдактар!

Не адмоўце, калі ласка, зьмясьціць на старонках паважанай Вашай Газэты, гэтых некалькі слоў:

У № 10 газеты „Народ“, зьмешчана вестка аб арганізацыі „Беларускага Гаспадарчага Зьвязу“, дзе між іншым сказана, што я на паседжаньні 3 траўня выбраны ў Прэзыдыум названае арганізацыі.

Гэтым маю гонар давясьці да агульнага ведама, што я сам на названай зборцы ня быў і выбар мяне ў Прэзыдыум „Зьвязу“ зьявіўся для мяне поўнай неспадзянкай. З прычынаў асабістага характару я ня маю магчымасьці прыняць удасьця ў працы названай арганізацыі наогул, як і ня лічу сябе зьвязаным пастановай сходу — што да выбару мяне ў Прэзыдыум.

Прашу прыняць, Грамадзянін Рэдактар, выразы шчырай пашаны да Вас.

Эдгар Паўкшта.

Вільня, 14 траўня 1928 г.

НАШАЯ ПОШТА.

Гулеўскаму: Пакуль што не зьмяшчаем Вашае карэспандэнцыі аб вучыцельцы, бо не находзім там канкрэтных дадзеных, якія нам у сучасны мамэнт вельмі патрэбны. Аднак-жа, зацікаўшыся карэспондэнцыяй, ветліва просім Вас, хутка нас паведаміць аб наступным: 1) якая ў Вас школа: Беларуская, ці двухмоўная польска-беларуская; 2) ці вучыцелька ўладае беларускаю мовай? і 3) Адкуль яна паходзіць: з Галіцыі ці з іншай якой-небудзь мясьцовасьці?

Атрымаўшы адказ на гэтыя пытаньні дапоўнім Вашую карэспандэнцыю і тагды зьмесьцім.

Пажадана было-б, каб і іншыя нашыя чытачы падалі нам весткі аб г. зв. „białoruskich“ школах, па сутнасьці вышэй паданых пытаняў.

Старому парахвіяньну. Вы пішаце, што поп прыехаў у Дзярэчын худы, а цяпер ужо добра паправіўся, бо больш як трэба бярэ, напрыклад, за шлюб 50 зл. за мэтрыку 25-30 зл.

Прачытаўшы Вашае пісьмо мы дагадаліся, што ён гэта робіць дзеля таго, што носіць ідэальнае прозвішча — Скромнов.

Рэдактар і выдавец А. Герасімчук.

Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны—Вільня, Людвісарская 1.